Stadskerk Nijmegen (OCP), 25 december 2022, Kerstmis
voorganger: ds. Henk Gols (PKN)

[1e lezing: Jesaja 52,7-10] (Nieuwe Bijbelvertaling)
7 Hoe welkom is de vreugdebode
die over de bergen komt aangesneld,
die vrede aankondigt en goed nieuws brengt,
die redding aankondigt en tegen Sion zegt:
'Je God is koning!'
8 Hoor! Je wachters verheffen hun stem,
samen barsten ze uit in gejuich,
want ze zien het met eigen ogen:
de HEER keert terug naar Sion.
9 Breek uit in gejubel,
ruïnes van Jeruzalem,
want de HEER troost zijn volk,
hij koopt Jeruzalem vrij.
10 De HEER ontbloot zijn heilige arm
ten overstaan van alle volken,
en de einden der aarde zien
hoe onze God redding brengt.

[2e lezing: Hebreeën 1,1-12] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Op velerlei wijzen en langs velerlei wegen heeft God in het verleden tot de voorouders gesproken door de profeten, 2 maar nu de tijd ten einde loopt heeft hij tot ons gesproken door zijn Zoon, die hij heeft aangewezen als enig erfgenaam en door wie hij de wereld heeft geschapen. 3 In hem schittert Gods luister, hij is zijn evenbeeld, hij schraagt de schepping met zijn machtig woord; hij heeft, na de reiniging van de zonden te hebben voltrokken, plaatsgenomen aan de rechterzijde van Gods hemelse majesteit, 4 ver verheven boven de engelen omdat hij een eerbiedwaardiger naam heeft ontvangen dan zij. 5 Tegen wie van de engelen heeft God immers ooit gezegd: 'Jij bent mijn zoon, ik heb je vandaag verwekt'? Of: 'Ik zal een vader voor hem zijn, en hij voor mij een zoon'? 6 Maar wanneer hij de eerstgeborene de wereld weer binnenleidt, zegt hij: 'Laten al Gods engelen hem eer bewijzen.' 7 Over de engelen zegt hij: 'Die zijn engelen inzet als windvlagen, en zijn dienaren als een vlammend vuur.' 8 Maar tegen de Zoon zegt hij:
'God, uw troon houdt stand tot in alle eeuwigheid,
en de scepter van het recht is de scepter van uw koningschap.
9 Gerechtigheid hebt u liefgehad en onrecht gehaat;
daarom, God, heeft uw God u gezalfd
met vreugdeolie, als geen van uw gelijken.'
10 En ook:

‘In het begin hebt u, Heer, de aarde gegrondvest,
en de hemel is het werk van uw handen.
11 Zij zullen vergaan, maar u houdt stand,
ze zullen als een gewaad verslijten,
12 als een mantel zult u ze oprollen,
als een gewaad zullen ze worden verwisseld;
maar u blijft dezelfde, en uw jaren zullen geen einde nemen.’

[Evangelie: Johannes 1, 1-14] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God. 2 Het was in het begin bij God. 3 Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. 4 In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. 5 Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.
6 Er kwam iemand die door God was gezonden; hij heette Johannes. 7 Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat iedereen door hem zou geloven. 8 Hij was niet zelf het licht, maar hij was er om te getuigen van het licht: 9 het ware licht, dat ieder mens verlicht en naar de wereld kwam. 10 Het Woord was in de wereld, de wereld is door hem ontstaan en toch kende de wereld hem niet. 11 Hij kwam naar wat van hem was, maar wie van hem waren hebben hem niet ontvangen. 12 Wie hem wel ontvingen en in zijn naam geloven, heeft hij het voorrecht gegeven om kinderen van God te worden. 13 Zij zijn niet op natuurlijke wijze geboren, niet uit lichamelijk verlangen of uit de wil van een man, maar uit God. 14 Het Woord is mens geworden en heeft bij ons gewoond, vol van goedheid en waarheid, en wij hebben zijn grootheid gezien, de grootheid van de enige Zoon van de Vader.

[overweging:]

In het begin, steeds weer opnieuw, door alle eeuwen heen, op velerlei wijzen, was er het woord. Ooit was er een eerste woord. Dat allereerste oorspronkelijke woord heeft in alle tijden en culturen echte woorden in eindeloos vele talen en klankkleuren uitgelokt. De wereld is vol woorden. Helaas vol ook met achteloze woorden, berekenende woorden, vol reclametaal en politieke praatjes. Steeds weer is er óók het geroddel en zijn er de verdachtmakingen, de stigmatiserende woorden. Maar naast en onder en boven alle onzinnige en verdrietige woorden heeft steeds ook de echo van dat andere woord geklonken, van het vrije, heldere, waarachtige woord, het scheppende woord, het woord dat alle dingen nieuw maakt. Het woord dat leven is en licht.

Dat woord vol licht en leven zoeken wij hier in de kerk. Ook buiten de kerk laat het zich horen, want het ware woord gaat wijd en zijd vrijuit naar de eeuwen en de wereld. Maar wij komen naar de kerk omdat het woord niet alleen maar overal is maar zich op dit feest juist ook heel concreet laat vinden. Het oerwoord, dat schept en herschept, is vanaf vannacht menselijk nabij, het is te zien en te tasten, ja te proeven.

In het begin was er niet een willekeurige, uiterst toevallige oerknal. In den beginne was het woord. Een formule, een wachtwoord, waarmee de evolutie van het heelal begon, waardoor hemel en aarde werden geschapen en voor het eerst de mens werd geroepen. Het eerste woord was dadelijk allesbehalve een koude formule. Het eerste scheppende spreken was al een en al genade en waarachtigheid. Het was een gunnend woord. Dat gunnende woord heeft ons geroepen. Wereldwijd liet het zich horen in profetie en kunst, in literatuur en protest, in heilige schrift en liturgie. Je wist niet waar het opeens vandaan kwam en waar het nou precies heen wilde. Het liet zich niet vangen, het ging zijn vrije maar bezielende gang.

Dat scheppende woord heeft ons steeds weer opgezocht, het heeft mensen van alle tijden geroepen. Maar er bleek iets mis met onze antenne. Al te gemakkelijk vingen we de verkeerde woorden op, we lieten ons zomaar wat aanpraten, we plakten — waarom eigenlijk? — ziekmakende woorden op elkaar en op onszelf. We schreeuwden, mopperden, vervuilden de taal met woorden zonder licht en waarachtigheid.

Maar op Kerstmis vieren wij in de kerk dat het woord dat vol leven is dichter dan ooit naar ons is toe gekomen. Het woord is onder ons geboren, in een kribbe neergelegd, het kijkt ons aan met de klare ogen van een kind, het is aanraakbaar als ons eigen vlees en bloed. Zo dadelijk zullen wij het eeuwige woord zelfs als brood en wijn tot ons mogen nemen, het dus mogen proeven, het deel van onszelf laten woorden, het in eigen lijf laten wonen.

Het woord dat alle dingen schept en herschept verbindt zich bij voorkeur met een wereld vol puinhopen. Want als er heil is, als er een nieuw begin is, dan niet buiten de puinhopen om: de puinhopen van Jeruzalem, van de steden in Oekraïne, de puinhopen van mensenlevens overal. Treed daar binnen, scheppend woord! Kom daar troosten, kom daar vreugde brengen! Roep daar vrede uit!

Het woord dat alle dingen nieuw maakt wordt allereerst geboren waar de ruïnes zijn. Het wordt waarneembare realiteit in talloze mensen die zich juist deze dagen belangeloos over medemensen ontfermen van wie het leven aan diggelen ligt. In die belangeloze mensen wordt zichtbaar en voelbaar dat het scheppende woord geboren wil worden waar het licht verdwenen. Zodat op vele droeve plaatsen in de wereld sinds deze nacht een vreemde vreugde van gezichten is af te lezen en er in ronduit ellendig omstandigheden liederen klinken. Overal in de wereld gaan vandaag, juist waar het geluk aan flarden ligt, blikken van onbegrijpelijk geloof en hoop en liefde heen en weer. Sterker dan mislukking en vernedering, sterker dan leugens en het bevel van dwingelanden is het vreugdevolle woord dat onze oorsprong en bestemming is en nu zomaar voor het oprapen ligt.

Want wij zijn niet zomaar product van onze ouders, we zitten niet gevangen in het verleden, we zijn niet gedoemd om onszelf in het jaar dat voor ons ligt negatief te herhalen. Het woord dat vannacht geboren is geeft ons aan onze ware oorsprong en aan onze ware

bestemming terug. Als wij het woord ontvangen, mogen wij weten dat wij uit God geboren zijn. Wij zijn geen toevallig product. Wij zijn schepping, goede schepping.

Dichtbij is het woord dat onze herschepping tot stand brengt. Dat ons vrijmaakt. Dat het leven en de vreugde aan ons teruggeeft. Maar het moet dan wel door ons ontvangen worden. Wij moeten het woord in de mond willen nemen, in ons hart willen sluiten, het door de dag heen alsmaar herhalen als tegengif tegen wat ons deprimeert en kleineert, als tegengif tegen onzin-woorden die het leven uit ons wegzuigen en ons een schim maken van wat met ons bedoeld is. Ja, wij worden ook gemanipuleerd. Wij blijven gevoelig voor wat er om ons heen wordt beweerd. In onszelf klinken soms akelige stemmen: dodelijke woorden ooit tegen ons gezegd. Etiketten door anderen op ons geplakt doen hun verwoestend werk. Influencers, modes en propaganda sturen ons als kwade engelen langs heilloze wegen. Maar sterker dan die dwingende machten is het woord dat uiteindelijk alles draagt wat bestaat. Het eerste en het laatst komt het woord waarin God zichzelf sinds vannacht heeft uitgedrukt, waar zijn eigen licht uit straalt, een woord waarvan hij zegt: het is mijn eigen zoon.

Laten wij dan nu dit woord dat ons herscheppen wil, ontvangen. Het door de komende dagen als een mantra herhalen, het bezingen. Kom, laten wij aanbidden.

Dus komen wij zo dadelijk van onze stoelen af en wagen ons dichterbij, wij nemen en eten en drinken dit eeuwige woord, dat ons zo eenvoudig en genadig gegeven wordt — dat zich laat vangen in een naam: Jezus, dat is: hij bevrijdt. Bevrijdend wordt hij in ons geboren. Hij maakt alle dingen, onze gedachten, woorden en daden nieuw, vandaag en in de dagen die komen.

In de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.

Henk Gols, henkgols@planet.nl